

BEOLTOTTAK...

Prológus: 1963 őszén volt egy háromhetes vesztegár a budapesti Royal Szállóban fekete himlő gyanújával, amikor is a pánik elkerülése céljából Budapesten minden önként jelentkezőt beoltottak. Édesanyám, a vészhelyzetek túlélésének „specialistája”¹ körbefutotta a „szakértőit”² és már indultunk is az oltóhelyre.

A Mikó utca a Déli pályaudvartól egy villamos megállóra van a Vérmező déli szélén. Gyalog mentünk, együtt Ráth György utcaiak a Vérmezőn keresztül. Nem kellett kérdezősködni, mert egyre több véres vállú felnőtt és gyerek jött szembe. Egyre sápadtabb arcomat látva, Édesanyám kezemet megfogva vonszolt magával. A rendelő előtt álló sor bekanyarodott az Attila útra. Ennél hosszabb sort csak '56-ban láttam a pék előtt³. A sor gyorsan haladt, mert egyszerre több rendelőben, több orvos oltott. Kb. 4 óra múlva már haza is értünk.

Az oltás folyamata gyors és horrorisztikus volt. Míg a mögöttem álló, értem aggódó Édesanyám bediktálta az adataimat beoltottak és ki is küldtek. Egy jó erőben lévő néni egyik, satu kezével megragadta a már csupasz karomat, a másikkal egy alkoholos vattával lesikálta a vállam alatt 4-5 centire a bőrt és egy kis kukába dobta a vattát. Egy másik maszkos asszisztens néni a tiszta felületre pötytyentett egy pipettából pár csepp oltóanyagot. A kissé véres szemüveges doktor bácsi egy kis lándzsával hármat suttyantott. Egy hosszantit és kettőt keresztbe, vagyis egy vérző kettős keresztet „rajzolt” a vállamra. Melybe benne próbálta a lándzsa lapjával ügyesen taszigálni a környező bőr cafatokról az oltó anyagot.⁴ Mivel meg se mertem mukkanni megdicsért, megsimogatta a balkezevel a fejemet és azt mondta: „Már készen is vagyunk. Édesanyádnak mindent tudnivalót elmondunk. Menjél ki és mond, hogy még ne jöjjön be a következő, mert édesanyád még bent van! Bátor fiú voltál! Szervusz!”

Azt mondták el, hogy bekötni tilos! Három napig lemosni tilos. Be fogok lázasodni. Fájni fognak nyirokcsomóim. Két hét múlva vissza kell jönnünk! Ha egy ronda varr lesz a vállamon, akkor sikeres volt az oltás, hatott a vakcina, ha nincs nagy varr, akkor újra oltanak. Az enyém sikeres lett, sajnos szegény Édesanyámé nem, ezért másodszor mélyebben „lándzsázták” meg. Nagyon folyt a piros vére.

Végül is a járvány nem terjedt el. Jó volt a karantén. Sőt bent a Royal Szállóban is csak egy beteget diagnosztizáltak, nagy öröme az utókor összeesküvés elméletben hívőknek: „Nem is volt járvány, csak valakiket 3 hétre ki akartak vonni a forgalomból.” -hirdethetik.

¹ II. Világháború, holokauszt, „csengő-frász” korszak, '56-os forradalom... kb. ezeket élte túl felnőttként.

² A Ráth György utca 36-ból, Tóthné édesapja egészségesen jött haza a Nagy Háborúból: „Itthon elkapta a „spanyolnáthát” és meghalt. Isten nyugosztalja! Ha lett volna oltás... talán még most is élne! Mariskám köszönöm, hogy szóltál. Megyek!” A 36-ból, Koósné főhadnagy fia több mint 10 évig volt ruszki hadifogságban: „Mariskám, hogy az Ottó miket mesélt a járványokról... A lágerben, mint a tavaszi legyek hullottak a szerencsétlen legyengült emberek. Be kell oltatni az egész családot!” A Csaba utcai Porhajosné apja posztos rendőr volt. Amikor 1907-ben látta, osztályonként viszik az iskolásokat himlő ellen oltani, hazaszaladt. „Elkapott és már vitt is. Mikor megláttam, hogy folyt végig a vér a kisiskolások karján, ordítottam, toporzékoltam... Elmúltam 70 éves, még most is látszik a heg, az oltás helye a vállamon, tehát élek. Megyek!” A „Nagysága” a házból, aki gyermekeivel túlélte a pesti gettót, már vette is a kabátját... A „közgazdász doktor”, szintén a házból lekapta a polcra a lexikont és már olvasta is: „Fekete himlő... 3,5 millió indiánt pusztított ki Mexikóban. A porosz-francia háborúban 25 ezer katona és 18 ezer civil halálának okozója. Már kapható rá védőoltás. Köszönöm, hogy szólt Mariska néni. Imi, Laci és Lilikém öltöztetek, azonnal megyünk a Városmajor utcába a körzeti orvoshoz himlőoltásra!” Még jó, hogy éppen jött haza a munkahelyéről, a XII. kerületi tanácstól vérző karral Szebeniné. Őt az elsők között oltották be, mint apparatesikot. „Nem a felnőtt körzethez, hanem a gyermek körzethez, a Mikó utcába kell menni az oltásra!” -mondta.

³ Kenyérért, '56-ban folyamatosan annyian álltak sorba, hogy a sor megkerülte a teljes háztömböt, tehát az eleje és a vége ugyan ott volt, csak a sor ellenkező irányba ment tovább.

⁴ Most olvastam utána, hogy ez volt a „skarizikációs” oltási módszer. Manapság már nem használatos.

... és eltelt öt esztendő

Valaki, 1968-ban repülön, Ázsiából behurcolt Magyarországra valamit. Cegléden a tisztek tudhattak valamit, mert a pénteki kihallgatáson egyetlen rajparancsnokot sem engedtek hosszú eltávozásra. Mivel valamit beszóltam, még az a megtiszteltetés ért, hogy század ügyeletes lettem szombatról vasárnapra. Hiába volt állandó kimaradásom takarodó után két óráig az egyetlen normális, szombati napon még nekem kellett a kimenőről piásan visszatántorgókat elrejtetni⁵, a szintén a szolgálati beosztása miatt „morcos” ÜTI elől.

Pénteken délután együtt volt a század a nagytanteremben, valószínű politikai foglalkozáson. A technikusokat ezen nem nagyon piszkálták, volt elég dumálni jobban tudó gimnazista is közöttünk. Addigra már többen megtanultunk nyitott szemmel aludni.⁶ Valaki, magasabb rangú kopogás nélkül berobogott. „Fel vigyázz!” után már le se ülhattünk. Még állva elmondták, hogy járvány veszélyt rendeltek el. Azonnal megyünk a gyengélkedőre, ahol be fognak oltani mindenkit himlő ellen. Kiparancsoltak a két épület közé és század alakzatban elmeneteltünk a gyenguszra. „Zubbony le! Ing le! Tízesevel egyes oszlopba! Jobb váll szabad.” Csak ekkor esett le a tantsz: Himlő, a kis lándzsás oltás jön a vérfürdővel. Mivel egésznap az elmaradt pesti utazás és a szombati szolgálat feletti düh kavargott a gondolataimban, kegyetlen dolgot eszeltem ki. Volt köztünk néhány a vérnek már a látványától elájuló bajtárs. Ha most ezt én is eljátszom, legalább a belszolgálatot megúszhatom. A végén kell csak sorra kerülnöm, addigra lesz egy-két valós ájulós, tehát nem veszik észre a szimulációm. Arcomon reggel óta először mosoly jelent meg és lelkem háborgó tengerén kisimultak a hullámok. Közel álltam ahhoz, hogy el kezdjek fütyörészni ... és ekkor lecsapott szépen felállított teóriámra a villám:

Három ismeretlen civilruhás férfi jelent meg. Egy vas ládából előcsomagoltak egy „fetékszóró pisztoly” féle, ragyogóan csillogó „szerkentyűt” és se szó, beszéd a vállunkhoz nyomva a tűnélküli oltómasinát, percenként 10 embert beoltottak. Lyuk egy tűnyi se. Vér egy csepp se. Olyan erős tűnél is vékonyabb sugárban jött a vakcina, hogy behatolhatott a bőr alá. Az első tízet még ellenőrizték, utána meg csak nyomták, a teljes időt stopperrel mérve. Mivel, tudtommal több századot ilyen technikával nem oltottak be, mi lehettünk a „kísérleti nyulak”⁷.

Másnap délelőtt, a belszolgálatra felkészülés indokával, a két napossal a telephelyen utiztunk. Pocsékul ment a lap, sokat vesztettem. Cukkoltak is a szerelemmel... Délre kezdtem egyre rosszabban érezni magam, tapintásra be is lázasodottam. Kártyapartnerim szintúgy. Szombat lévén ebéd tájékán a tisztek leléptek. Az 8-10 századtársunk, akit a hétvégére hazaengedtek szintén elsietett a kisvonat állomásra.

A szolgálat átadás-átvétel a századnál 16 órakor megtörtént és legnagyobb döbbenetemre a merészebbek az ágyakon, a többiek a tantermekben „szenvedtek”. Hamar kiderült, hogy mindenkinek az az érzése, mintha a tojásai dagadtak volna meg. Plusz mindkét hónalja alatt is lenne egy-egy fájdalmasan izzó „tojás”. Ez csak a tegnapi himlő oltáskövetkezménye lehet. Én voltam a század ügyeletes nekem kellett intézkedni. Felhívtam az ÜTI-t, X. Y. idős századost az egyik sor, nem előfelvételi század parancsnokát. A hangjából ítélve szunyókálásból kelthettem fel. A pénteki eligazításon Ő is ugyan olyan „pipás” volt a hétvégi beosztásért, mint én. A hanghordozásomból megérthette, hogy nagybaj lehet, amit csak személyesen, de azonnal jelen-

⁵ A mi, de remélem az ország összes előfelvételi századában igen nagy volta szolidaritás. Még az otthoni családok is segítették egymást. Amikor engem nem engedtek haza, többször is aludt Budapesten az én ágyamban úton levő vidéki, általában dunántúli bajtársam a szüleim lakásában. Közel laktunk a déli pályaudvarhoz.

⁶ Erről aztán az unalmasabb egyetemi órákon nehéz volt leszokni.

⁷ Tévedtem, 52 év után megtaláltam az eljárást „malacok higiénikus oltása tű nélkül” címen.

tenem kell. „Jöjjön, de egyedül és „titkosan. Ne csináljon pánikot a többi századnál!” Mi voltunk a legfelső szinten, így a másik 3 század naposasztala előtt, mint rangidős sorállományú tiszt fogadnom kellett a honvédek tisztelgését. Ekkor vettem csak észre, hogy egyik karomat sem tudom vízszintesig felemelni. Levettem a sapkám és mielőtt az ÜTI megszólalhatott volna jelentettem: „Az E. század jelenlegi harcértéke nulla. Mindenki lázas beteg. Valószínű megfertőződünk a fekete himlőtől.” ... és akkor megláttam a mindenkiel kekeckedő, utált százados arcán a pánikot, szemeiben az idős nagypapát, az embert. Elmondtam, az elmúlt 24 óra történéseit, majd javasoltam, hogy hívjuk fel a gyengélkedőn ügyeletes „cselédkönyves”⁸ orvost. Mindent kétszer elmondtam neki. Megértette. Válasza megdöbbentő volt. „Akkor maguk a híradó zászlóalj E század. Magukat oltották be tegnap. Szóban azt az utasítás kaptam a szolgálat átvételekor, hogy ha megdagadtak a nyirokcsomók és fájnak is, akkor a vakcina még nem osztott szét a testükben, hanem ott koncentrálódik. Intenzív mozgással lehet a vakcina eloszlását gyorsítani.” „Doki, mondana erre egy példát” -kérdeztem. „A kórházban ilyenkor egy félórás-kára szobabiciklire ültetik a beteget.” „Köszi, ezzel aztán kint vagyunk a vízből. Viszlát, akarom mondani: Erőt egészséget!”

Elmondtam a százados elvtársnak a doki javaslatát. Ő nem akadt ki a szobabiciklin. hanem elkezdett ügyeletes tisztként gondolkodni: „Tizedes et.! 17:00-ra sorakoztassa fel az állománytábla szerinti sorrendben a századot a saját folyosóján! Adja be a létszám jelentést, a hiányzók nevével és a hiányzás indokával! Utóbbiakat a naposok írják be a naplóba is! Ellenőrizni fogom. Maga elmondja, hogy mit mondott az ügyeletes orvos. Elmondom, hogy le fogunk menni az alkulótér betonjára és mozgunk, menetelünk maximum addig, míg nem csökken a fájdalmuk. A többit majd meglátjuk!” Értettem -válaszoltam katonásan. „Van jobb ötlete?” „Nincs.” -hadartam. „Egyetért velem?” Csak nézem, néztem és hallgattam. „Kérdeztem: Egyetért velem?” Jelentem, egyetérték. „Akkor, maga vezényeli az egészet! Természetesen végig ott leszek és mindenben támogatom, de a maga tojásai fájnak. Maga tudja, hogy meddig kell - lehet, elmennünk együtt.” „Értettem. Kérek engedélyt távozni!

Minden a tervek szerint indult. Egy Kandós bajtársam a rajból, kellően hangosan énekelt és sok nótát ismert⁹. Megegyeztünk a „menetdalok” várható repertoárjában. „Lesz nóta?” -dobta fel a labdát a százados et. „Örvezető et., akkor talán a Diák kislányt!” Az egész század tudta, hogy összes tiszt retteg ettől az egyetemi előfelvételsek, félcivil nótájától.¹⁰ ...és pontosan szombat este azok énekelik, akiket nem engedtek haza. Telitalálat volt: Harsogott. A menetelés üteme kezdte elérni a 120 -as tempót. Az ÜTI életében először nem állította le és amikor vége lett „valami katonásabbat, ropogósabbat kért”. Amikor bekiáltottam, hogy „Jó időben, rossz időben” a század fele elfelejtette az oltást. Ugyan is így kezdődik a híres „Puska-dal”¹¹, mely a lövészek legkevesebb indulója. A fegyvernemi sovinizmus miatt, minden magára valamit adó katona magát többnek tartja a legkiválóbb lövésznél, mert az csak egy „bokorugró nyúl.” Igen ám, de az előfelvételis kényszerből sorozott értelmiségi volt és nem katona. Hamar rájöttünk, hogy ezzel a nótával még a „Diák kislánynál” is jobban lehet bosszantani legálisan a tisztet. Tetszett a bajtársaimnak a százados et. bosszantása és tudták, hogy majd a „Gábor

⁸ Manapság „rezidensnek” hívják. Orvosi diplomája már van, de a szakvizsgája még hiányzik.

⁹ Cegléden, majd 5 éven és még utána is, minden „jót” és balhét együtt csináltunk. Csak a házasságok távolítottak el egymástól bennünket.

¹⁰ „Diák kislány, napkelet hajnalán, a hárs alatt, vártam rád oly sokat.” mondattal kezdődik. A refrén meg: „Ott voltunk boldogok, hol az öreg Tisza ballagott. Szívtuk az öreg hárs illatát, egymás karja közt, babám.”

¹¹ „Jó időben, rossz időben hordom kedves fegyverem. Összeszoktunk és azóta egyre jobban kedvelem.” A refrén pedig még cikisebb, így szól: „Hejj, te puska, puska vagy! Nem csinos kis fruska vagy! Mégis épp oly drága vagy nekem, hejj, mint a szívserelmesem.”

Áron rézágyúja”¹² következik. Nem is csalódtak bennem. Az első versszak végén megszólalt százados et.: „Állítsa már le őket!”. „Nóta állj! Század állj!” kiáltással teljesítettem a parancsot.

„Eltársak! Nem tudnak egy szép híradó nótát! Hát legyenek már büszkék a saját fegyvernemükre! Jó, én se tudok híradó indulót, de akkor valami szép katonanótát énekeljenek már!” „Nótafával” még egy dalt beszélünk meg, amely egy szólószakasszal kezdődik, a tömeg csak a refrénnél kapcsolódik be. Ezt eddig csak „hőn szeretett szakaszparancsnokunknak” énekeltek el nyilvánosan egy „nótakereső kiránduláson”.

Nem gondoltam volna, hogy az öreg ennyire „feldobja a labdát”. „Lehet orosz is, ha magyarul énekeljük?”. -kérdeztem. „Had eriggyen!” -válaszolta.

„Század vigyázz! Lépés indulj! -vezényeltem, majd be trilláztam az első sort a „Nótát! után és a „nótafa” elkezdte:

Sose hallok olyan gyönyörű nótaszót,
Amilyent sihedernyi koromban.
A szívembe nyilall, ez a bús, régi dal,
Kicsordulnak a könnyeim nyomban!

Az első sort csak szólóban szólta. a másodikat kábé hárman. A harmadikat talán tízen is. és megindult a sutyorgás. A negyediknél már huszan is lehettek a 120 -ból, amikor is a „nótafa”, jó érzékkel kihagyott 4 ütemet (lépést) 100 torok rázendített a közismert refrénre:

Hej, te bunkócska, te drága,
Hej, te eleven fa gircses-görcsös ága,
Te drága...! Segíts most!

Ekkor még 10 méterre voltunk az út végétől. „Kiadtam a Nóta állj! Század állj! Balra át! Pihenj!” parancsokat. Az ÜTI rám nézett. Én a rohampályára mutattam és a kezemmel jeleztem, hogy én leszek az első párból az egyik. Az ÜTI végre elmosolyodott és bólintott:

„Eltársak! Katonáink! Megígértem maguknak, erőtejes mozgással kikergetjük közösen az a gonosz vakcinát a ... a tökeikből. A bemelegítés megvolt, jöhet a kergetés a rohampályán. Itt most nem a gyorsaság számít. Itt a biztonságos fogásokon, lendítéseken, a rugalmas leugrásokon van a hangsúly. Mindenkinek kétszer kötelező végig menni. Utána csak azoknak, akiknek fáj még a töke (kiáltottam be, oldva feszültséget). Én fogom a párokat indítani. Természetesen a tizedes et. és a Nótafa et. lesz az első páros!”

A bejelentés taps fogadta. Máig nem tudom pontosan megmondani, hogy minek szólt.

Elindultunk és megcsináltuk. Én csak a palánkra, melyen hónaljfüggéssel lehetett csak átlendülni emlékszem. Ott, az első menetben csillagokat láttam. A másodikban viszont simán át lendültem. Addigra biztosan eloszlott bennem a vakcina, ahogy mindenki legnagyobb megdöbbenésére mindenkiben fél óra alatt felszívódott. Így aztán 3. önkéntes menetre senki nem vállalkozott. Az ÜTI a sok vigyorgó képű katonát látva nem hitt a szemének. „Mi történt magukkal?” -kérdezte. Jelentem: „Himlő ellen vakcina, vakcina ellen rohampálya.” „Fiatalság? Bolondság. Értelmiség? Érthetlenség. Tudja mit? Vezesse vissza Őket a körletbe!”

¹² „A ceglédi „Dózsa György” laktanyában eredetileg, 1951-ben egy tűzérhadosztályt telepítettek. 1956 után csak egy ezred maradt itt belőle. Az önálló híradó zászlóaljat csak előtűnk egy évvel, 1966-ban állították fel, tehát az „Ósi Tűzér Laktanyában”, jó falusi szokás szerint csak „gyűttmentek” lehettünk. A másik alakulat lenézése kölcsönös volt. A tűzerek bennünket „tyúkbeleseknek”, mi a tűzerek „buffosoknak” becéztük. Ebből következett, hogy a leghíresebb tűzérnóta, a „Gábor Áron rézágyúja” nyilvános eléneklése egy híradó részérő „hazaáruulásnak” számított.

Az értettem, sorakozó... egyéb cécó után hamar elindul a század... és akkor csoda történt. Nem adtam ki a parancsot, nem is a „Nótafa” kezdte, spontán megszólalt a ceglédi „századosok”¹³ kedvenc nótája: „Kossuth Lajos azt üzenté...” Dübörgött a beton, szárnyalt a nóta. Az első versszak után a „Nótafa” Kossuth Lajos neve helyett „X-Y azt üzenté, három-négy” a százados et. becézett nevét¹⁴ énekelve indította újra nótát. A hatás csak néhány hét múlva mutatkozott meg.¹⁵ Arra még emlékszem, hogy senkit nem kellett este az ágyába parancsolni.

Epilógus azontúl, hogy egy jó buli volt.

Hétfőn 7 órára befutott a „Törteli Expressz”¹⁶ Visszaérkezett az a 8-10, még mindig „rokkant” bajtársunk, aki nem vett rész a „Rohampálya Rehabilitációs Kúrában”. Még legalább egy hétig húzták szerencsétlenek a „belüket”. A valamennyiüknek, valamennyi tervezett programja „kútba-esett”. Ez több mint elmaradt! Ez egy csajozós programnál maga a katasztrófa¹⁷.

Ekkor kezdtem először hinni abban: „Lehet, hogy mindenkinek nincs őrangyala, de nekem biztosan van!” Úgyis lehetne fogalmazni, hogy a himlő vírusnak, anno volt egy azonnali pozitív eredménye¹⁸.

Elkezdem várni a koronavírus közeli pozitív eredményét.

Budapest, 2020. május 1-jén

Dr. Horváth László Ferenc

Laci bá', a tizedes

A jutalom úton¹⁵

¹³ Cegléden a tisztek és a tovább-szolgálók úgy tekintették, hogy Kossuth 1848. szeptemberi ceglédi toborzó beszédének késői hatására „zupáltak be”.

¹⁴ Kisebb kötelékben már mindezt „Lajcsi-bácsi” névvel többször kipróbáltuk, ahol a nóta a bennünket besorozott Czinege Lajos honvédelmi miniszterre vonatkozott és az „el kell menni” az ország illegális elhagyására utalt. A refrénről meg mindenki arra gondolt, amire akart.

¹⁵ Százados et. a saját százada kiválasztottjai mellé tőlünk is elvitte néhányunkat, közte a „Nótafát” és engem is a Budapesti Nemzetközi Vásárra.

¹⁶ Ez volt a beceneve annak a keskenyvágányú kisvonatnak, mellyel a ceglédi vasútállomásról a laktanyába lehetett jönni.

¹⁷ Tessék ezt a blamázt elképzelni 19 évesen, több hónap távollét után: van kivel, van hol, (mert a lány a szüleinek színházjegyet vett a húgának meg kölcsönadta a dögös „blúzát”, ha nem lesz otthon) és **nincs mivel?** (Mert a vakcina számokra ismeretlen okból megduplázta a tojásaid méretét és tízszeresére az érzékenységét. Ezt megtapasztalva a „szíved király-kisasszonya” azt visítja, hogy tripperes vagy).

¹⁸ A globális, további sorsomat döntően befolyásoló eredménye is megvolt. Mivel a tőlem függetlenül, ismételtelen elmaradt hazautazások miatt „Be kellett a, be kellett (*előttem azt*) a rácsos kaput zárni”. Akkor azt tragédia-ként éltem át, de „Teher alatt nő a pálma!”, így aztán az enyém sokkal magasabbra nőtt.